

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manuale Confessoriorum Et Poenitentium

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

Quartum, finem vltimum & beatitudinem, in quam creati, & redempti
sumus, & miseriam æternam, quam cauere debemus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

Tertio, qui credit Angelos, vel animas se solis, sine accidentibus cognoscere. c

Quarto, qui credit hominē esse imaginē Dei quoad corpus. d

Quinto, qui credit generationem in divinis esse corporalē. e

Quis autē horum peccet mortaliter & sit hereticus, & excommunicatus, & quistantū peccet mortaliter, & nō sit hereticus: & quis non peccet saltem mortaliter, colligitur ex Praelud. 1. f

c Num. 15.

d Num. 16.

e Num. 19.

f Num. 16.

& 17.

De summa beatitudine, & summa miseria.

PRÆLVD. IV.

- 1 Beatitudinis & miseria aeternae notio magnum ad poenitentiam calcet.
- 2 Finis quid: duplex, ultimus, & medius, & quid uterque.
- 3 Finis multiplex, verus, falsus, cuius, & quo, & quid sint.
- 4 Finis ultimus & beatitudo idem.
- 5 Beatitudo essentialis est actus intellectus S. Thome, voluntatis Scoti.
- 6 Beatitudo quid sit, & quotuplex.
- 7 Deus est quidquid in eo est.
- 8 Beatitudo est actus, & non habitus, neque potentia.
- 9 Beatitudo sine cognitione, & amore Dei esse non potest.
- 10 Beatitudo vera duplex, perfecta & imperfecta.
- 11 Beatos non videre Dei essentiam, asserere hereticum.
- 11 Beatitudinem perfectam non facit cognitio Dei confusa, neque demonstrata, neque fidei, sed intuitiva.
- 12 Beatitudo perfecta ut secunda: & quid imperfecta.
- 12 Paulum & Moysen non fecit beatos visio Dei transitoria.
- 13 Dei visio intuitiva inseparabilis à gaudio, & delectatione.
- 14 Beatitudo ab omnibus intenta, paucis est nota.
- 15 Beatitudo creaturae obiectiva increata, sed formalis creata.
- 16 Beatitudinē perfectā viribus naturalibus quae vi, asserere hereticum.
- 17 Beatitudo humana duplex, perfecta & imperfecta.
- 18 Beatitudo imperfecta, quae magis ad perfectam accedat.
- 19 Beatitudo perfecta satiat animum cunctis cupitis, quae sunt haec.
- 20 Miseria quid, & quotuplex, & eius partium definitio, num. 21.
- 22 Misericordiam inferni esse interminabilem, est de fide.
- 23 Miseria summe quatuor gradus.
- 24 Poena summe miserorum supremi gradus septuplex.
- 25 Beatitudo summa, & miseria ei contraria sunt explicitè credenda.
- 26 Peccata ad plangenda haec praecipue movent.

DE summa beatitudine, & summa miseria dicimus sequentia. Primo, quod quia vix aliquid aliud magis nos ad vere poenitendum mouere potest, quam earum frequens consideratio; ideo expedit eas ob oculos hoc in loco proponere, praesertim cum etiā ethnicus Persius carpsit illum, qui vltimum finem, in quem est creatus, non sibi proponit, vti

scopum,

B 3

Tertio,

i. 347r.3

scopum in quem suas actiones dirigat, per illa verba. i.

Esine aliquid quod tendis, & in quod dirigis arcum?

An passim sequeris cornus, testaque lutoq;

Securus quod pes ferat, atque ex tempore viuis?

Cuius quidem finis & scopi definitio, & inquisitio quamplurimorum Philosophorum ingenia frustra exercuit. Nec enim plene satisfecit operosa illa hac de re Arist. inquisitio, a & longe minus verbosa illa Marci Tullij, b quæ profecto non sunt tanti facienda, quanti ego ea olim adolescens faciebam: imitatus gloriaperas illos, qui malunt veritatem discere per ambages ethniconum Philosophia obscura & nubila, quam recta ex Evangelio claro & sereno, à sacris doctoribus exposito.

2 Secundo, quod nuper c definiuimus ex mente Arist. d finem esse bonum. verum vel apparens, quod propter se appetitum facit, ut aliud propter ipsum appetatur. Cuius definitionis declaratione breuitatis studio hic non repetita, ad memoriam reuocamus quod ibi, e diuisimus finem in vltimum & medium. Vltimus est, qui propter seipsum solum amatur: & hic est duplex. Alter est, vere vltimus, & omnium creatorum scopus, qui propter se tantum, & non propter aliud est amabilis, qualis est solus Deus, ut probat S. Th. f quippe qui super omnia est diligendus. g Alter est falsus, quem falsi homines pro sua falsa imaginatione impudentissime, stolidissimeque tacite, vel expresse fingunt & adorant, iuxta illud Apostoli. h Quorum Deus venter est, qualis erat voluptas Epicuro, in quem Marcus Tullius duos libros i fecit prodigiū. Finis medius est, qui propter se, & propter aliud amatur, qui etiam est duplex. Alter vere medius: ille scilicet, qui vere est propter se, ac propter aliud amabilis: tales sunt virtutes, & honesta omnia, secundum Ambrosium. k Alter false medius; ille scilicet, qui non potest esse amabilis propter se, qualis est pecunia: vel non est amabilis propter aliud, qualis est Deus.

3 Tertio dicimus, quod etiam l diuisimus finem, in finem cuius, & in finem quo (licet hæc nomina Ciceronianis parum probentur) Finis cuius est id, in quo est ratio boni: finis autem quo adeptio & possessio, siue vsus, vel fructio eius: ut auari finis cuius est pecunia, in qua est ratio boni: finis vero quo est adeptio, possessio, & vsus eius, ut declarat S. Th. m & na finis, & scopus cuius totius humane vite est ipse Deus Optimus Maximus, semperque benedictus, in quo est summa & infinita ratio boni: finis vero quo eius adeptio, & possessio, siue fructio.

4 Et consequenter alius est finis vltimus noster cuius, & alius finis vltimus noster quo: & quia vltimus finis noster cuius, & obiectum beatitudinis nostræ, siue beatitudo obiectiua, idem sunt, & finis vltimus noster quo, & adeptio finis cuius, siue beatitudo essentialis nostra etiam idem sunt: cõsequitur aliud esse beatitudinem nostram essentialem, & aliud eiusdem obiectum, secundum omnes Catholicos in locis prædictis, præsertim S.

Tho.

a In lib. 7. & 10. Ethicor.
b In quinque lib. de finib. bono. & malo.
c In Commẽtar. de finib. humanorum actuum super e cum minister 23. q. 5.
d 2. Physicor. cap. 3. & 6.
e Tho. & aliorum in 2. lib. sent. dist. 2.
f Num. 4.

g 2. q. 2. ar. 1.
h q. 27. ar. 1.
i Deuter. 6.
j Mar. 12. & Luc. 10.
k Ad Phil. 3.
l Prædictorum 5. de finibus honor. & maior.

m Lib. 2. offic.

n Ibidem n. 6.

o 1. 2. q. 1. ar. 2. & q. 2. ar. 7.

Tho. 4vb
& factam
& rerum
5 Quarto
S. Tho.
finiunt b
quoniam
ctus spe
namque
& S. Tho.
ratem: de
& non p
iusque m
consente
Thomæ
tudo, &
nomina
ra vident
ilud vul
6 Et qu
liqua rat
test in ve
falsam, qu
apparent
cui hæc sun
dem priu
Antonin
7 Quinto
quæ est s
sio eius, &
Beatitud
increate e
finita sui
quicquid
cissimo o
commun
liter sum
ess: cogit
8 Dixi
essential
rentia, n
lectiue, v
felicitate
virtutem
Dixi
ratio pro
secundum

Tho. 4. vi. definit beatitudinem essentialem esse rem creatam, & factam, obiectum autem eius esse Deum ipsum, increatum, & rerum omnium creatorem.

5. Quarto dicimus, quod (vt aliorum opiniones prætermittam) S. Tho. cum suis affectis, & Scotus cum suis diuersimode de-

² In d. 1. a. 9. ³ art. 1.

Beatiudono-
nra in quo
sua fit.

Vt pro l. d. 3. n. 7. diximus.

finiunt beatitudinem, siue finem vltimū verum quo nostrum: quoniam S. Thom. censet eam essentialiter esse actum intellectu speculatiui: Scotus autem esse actum voluntatis. Vterque namque ait, eam esse actum potētię maximę intellectiuarum, & S. Thomas eam putat esse intellectum, Scotus autem voluntatem: de qua tam en differentia, quę solam theoriam respicit, & non praxim, quō nos animum in hoc opere intendimus, cuiusque nihil retent, an hoc, vel illud teneamus parum curandū censentes, sequimur in definienda beatitudine opinionem S. Thomę, quę receptior videtur. Quibus addimus, quod beatitudo, & beatitas tempore Marci Tullij Ciceronis videbantur nomina duriuscula, sed ea vsus emolliuit, & generaliter sumpta videntur significare omnem rei volitę possessionem, iuxta illud vulgo iactatum, *Beatus qui possidet.*

6. Et quia non solum res vere bonas, sed etiam malas, quę aliqua ratione apparent bonę, velle solemus, *beatitudo* diuidi potest in *veram*, quę defini potest esse possessio veri boni, & in *falsam*, quę communiter definitur esse possessio boni tantum apparentis, iuxta illud Regij Prophetę: *b Beati dixerunt populum, cui hæc sunt: Beatus populus cuius Dominus Deus eius: quorum quidem prius ad falsam, posterius vero ad veram pertinere ait S. Antoninus.*

Beatiudo
diuiditur.

b Psal. 143.

c In 4. pa. tit. 7. cap. 4. pa. rag. 1.

7. Quinto dicimus, quod *beatitudo vera* diuidi potest in *summam*, quę est summum bonum, siue vltimus finis verus, vel possessio eius, & in *non summam*, quę est possessio boni non summi. *Beatitudo* rursum *summa* in *increatam*, & *creatam*. *Beatitudo increata* est ipsemet Deus Optim. Maximus, quæ ratione est infinita sui ipsius cognitio & fructio: cum omnis operatio Dei, & quicquid est in Deo, sit ipsemet Deus, qui se ipso solo simplicissimo cognoscit & amat se, & omnia alia, vt probat S. Tho. communiter receptus. *d Beatitudo vero summa creata* generaliter sumpta, defini potest iuxta mentem prædicti S. Thomę, *ess. cognitio intellectiua Dei cum fructione eiusdem.*

d 1. par. q. 3. per totum, & de simplicitate Dei, art. 5. §. 6. & in q. 14. de scientia Dei, q. 1. & q. 2. & re Doct. art. 1. §. 1. q. 3. art. 2. b. 1. & 3. Ethico.

8. Dixi *Cognitio*, pro genere, ad insinuandum, quod *beatitudo* essentialis *creata*, est operatio, siue actio, vel actus, & non potentia, non habitus, neque alia vlla virtus animę partis intellectiue, vel sentiuiue, vt probat S. Tho. afferente Philosopho *b* *felicitem siue beatitudinem esse operationem secundum virtutem perfectam.*

Dixi, *Intellectiua*, ad insinuandum quod *beatitudo* est operatio præstantissimę potentiarum animę, quę est intellectus, secundum S. Thomam, quem sequimur: & ad significandum

B 4

quod

quod beatitudo non potest esse in parte sensitiva, ut luculenter demonstrat idem. e Contrarium enim est heresis, de qua Alphonsus Castrensis. d

e Lib. 3. contra
Gentil. ca. 33
d Lib. 3. ad
versus omnes
haereses, ver-
bo beatitudo

9 Dixi, *Dei*, ad excludendas omnes cognitiones aliarum rerum, etiam eas, quibus diriguntur actus omnium virtutum moralium, actus item, & cognitiones pertinentes ad prudentiam, & ad cognitionem omnium aliarum artium, in quibus non consistere beatitudinem, non solum probat. sed etiam demonstrat Angelicus Doctor. e Imo neque in vlla cognitione, quamlibet ampla, omnium substantiarum separatarum, seu Angelorum, siue quia illa non potest haberi sine Dei cognitione, ut idem Angelicus Doctor f demonstrat, siue quia etiam si absque illa haberi posset, tamen sine illa non sufficeret ad hoc ut esset beatitudo, per ea, quae idem auctor g adducit.

e Vbi supra
cap. 34. 35. &
36.

f Vbi supra,
& immutabiliter
in lib. 4. cap.
41. 42. & 43.
g ibidem c. 44

Dixi, *Cum fruitione eiusdem*, quia cognitio, quae Dei fruitione caret, non potest esse beatitudo, quae utramque comprehendit, ut infra patebit: quare cognitiones illae, quas multi theoretice (sine vilo amoris affectu) discedunt de Deo, non sunt beatitudo, quippe quibus non inest fruitio, quae est inhaesio rei per amorem propter ipsam solum conceptum, ut tradit S. Thomas communiter receptus. h

Sexto dicimus, quod beatitudo summa creata est duplex, altera perfecta, imperfecta altera. Perfecta est cognitio Dei intellectiva, intuitiva, perpetua cum fruitione eiusdem, producente summum gaudium ac delectationem, & satietatem omnium desiderabilium.

Dixi, *Cognitio Dei intellectiva*, eadem ratione, qua in definitione beatitudinis in genere.

Dixi, *Intuitiva siue visiva*, tum ad confutandum errorem Armeniorum, asserentium beatos non intueri Dei essentiam, quod hereticum est per ea, quae tradit Alphonsus Castrensis. i Tum ad confutandum errorem Beguinarum, dicentium posse quem in hac vita esse perfecte beatum, & ab exercitio virtutum absolutum, qui damnatur in Clem. k tum quia nulla cognitio citior illa potest dici beatitudo perfecta essentialis. Non quidem illa consueta, & communis, quae ferè communiter omnibus hominibus inest: siue quia Deum esse sit per se notum, sicut alia demonstrationis principia siue, quod verius existimat S. Th. l quia evidenti ratione demonstratur: praesertim illa, qua homo videns res naturales certum ordinem servare (cum ordo absque ordinatore non consistat) percipit aliquem esse ordinatorem earum, ut pulchre deducit S. Thomas. b Non etiam illa, quae per demonstrationem habetur, licet altior sit praedicta communi: tum quia licet per eam ostendatur, Deus esse immortalis, aeternus, incorporeus, omnino simplex, vnicus, & alia huiusmodi, ut praefatus auctor c dilucide ostendit: per eam tamen non peruenitur ad cognoscendum, Deum esse commune bonum, possibile, communicatum omnibus hominibus, quibus insitum est beatitudinis desiderium: neque ad cognoscendum

h Lib. 3. ad
versus omnes
haereses, ver-
bo beatitudo,
in princ.
k Ad nostrum
de heret.
Deus quomodo
in hac vi-
ta cognosci
possit.
l 1. par. q. 4.
art. 1. & 2. &
2. li. sent. dist.
3. q. 1. ad 2.

m Vbi supra, &
lib. 1. contra
gent. c. 12. 13.
& 14.

n In praedicto
lib. contra
gentil. multis
cap.

dum multa alia predicata de Deo: tū quia perfecta beatitudo omne miseriam excludit, & cognitioni prædictæ multiplex miseria, & horror adiungi potest, ut palam est: tum per alia, quæ profunde tradit S. Thomas. *d* Noa item sufficit illa cognitio, quæ per fidem habetur, licet sit longe certior, purior, & amplior quàm prædicta, quæ per demonstrationem contingit: tū quia beatitudo est perfecta humani intellectus cognitio, & cognitio fidei ex parte intellectus est imperfecta, quia per eam non capit perfecte id, cui credendo assentitur: tum quia beatitudo (cum sit ultimus finis) tranquillat, siue quietat naturale desiderium, & cognitio fidei non tranquillat, imo accendit, & inflamat eam habentem ad videndum illud, quod credit, & amat: cum quisque quod credit, & optat, desideret videre: tum per alia, quibus idem auctor id concludit. *e*

d Vbi supra, cap. 27.

12 Dixi, *Perpetua*, quia transitoria, de qua, qui eam habet, non est certus perpetuo esse duraturam, non sufficit: qualis fuit illa Pauli, qua in raptu vidit Deum, s; vbi hoc g declarat S. Thom. & qua etiam Moyses vidit eum, secundum Augustinum, *h* quæ non fecerunt eos beatos imo remanserunt viatores, ut Ioan. Maior post alios dixit: *i* est enim de necessitate beatitudinis certitudo perpetuitatis eius, ut late probat S. Thomas. *k*

e Vbi supra, cap. 44.

f 2. Cor. c. 12. g. Lectio 2. h. Ca. 12. sup. Gen. ad lit. ram.

i In præmio 1. ii. sent. c. 1. k. 1. 2. q. 4. 4. & 1. 3. co. Gentil. ca. 6. & 62. & 4. contra Genr. ca. 92.

13 Dixi, *producente summum gaudium, & delectationem*, ad significandū, hoc esse inseparabile ab illa cognitione, siue intuitione Dei beatifica. Nemo enim potest habere summū bonū, quod est intuitio Dei, absque summa delectatione, ut tradit idem S. Thomas: *l* ex visione enim Dei causatur tanta delectatio, ut qui Deum videt, nulla delectatione indigere possit, ut ipse ait. *a*

l Ca. 2. qu. 4. art. 1. & 2. a Vbi supra, art. 1.

Dixi, *Sarientate omnium desiderabilium*, ad maiorem declarationē præfati gaudij, & delectationis: & ad significandū, quod nulli beatorum deest aliquod bonum desiderandum; cum habeat ipsam bonum infinitum, quod est bonum omnis boni, secundum Augustinum: *b* relatum e à S. Thoma. *d*

b Epist. 56. & 13. de Trin. c. 7. c Vbi supra, d qu. 5. ar. 1.

Beatitudo vero imperfecta est cognitio Dei intellectuina, non intuitiva perpetua, cum fruitione eiusdem

Dixi, *Non intuitiva perpetua*, ad differentiā perfectæ beatitudinis, quæ requiritur, ut proxime dictum fuit illud ut unque: & quia donec ad illam perveniat semper crescere potest, contra alium errorem, damnatum in Clement. *e*

e Ad nostrum de hæret.

14 *Septimo* dicimus, quod iure quis mirari potest, ut inquit B. August. *f* quod cum omnes homines naturaliter desideremus cōsequi beatitudinē illam & felicitatē æternam, cumque omnes ob oculos eā habere debeamus, uti scopum, in quē nostras actiones tanquam sagittantes sagittas in metam dirigamus, g pauci tamen, collatione aliorū, satis eam explicite nouerūt, & noscunt. Siquidem cum illa (præsertim perfecta) nequeat satis cognosci, nec percipi absq; Catholicæ fidei lumine, paucissimi gentilium, etiam philosophorum, ad iustam & perfectam cognitionem

f In lib. 13. de civitate dei, c. 4. B. at. quem pauci norunt, & pauciores assequuntur. g ut ait philosophus & Catholicis receptus, in Ethicor. c. 1.

nitioem peruenerunt, & perueniunt: pauci quoque Christianorum, collatione aliorum, eam saltem satis explicite noscunt, & pauciores iustam nauant operam ad eam cognoscendam, & ob oculos habendam perfectam, & exercendam imperfectam, per quam tandem perueniamus ad perfectam illam, omnibus votis semper desiderandam.

15 *Octavo* dicimus, quod licet obiectum beatitudinis, siue beatitudo obiectiua, & vltimus finis cuius beatitudinis, qui ipsemet Deus est, sit res increata, iuxta illud *h. Increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus sanctus*: beatitudo tamen ipsa, qua quis formaliter est beatus, res creata est, vt post, & ante alios concludit S. Thomas. i

h. Symbolum Athanasij.

1. 2. q. 3. art. 2. §. 2. q. 26. rec. 1. Beatitudo quid sit creatum qd. 1. ad Co. 13.

Est enim qualitas quedam creata in potentia intellectiua, qua Deus clare, & a facie ad faciem cognoscitur, si est perfecta, per speculum vero in enigmate, si est imperfecta, vt ait Paulus. *k*

Nono dicimus, quod neque beatitudo formalis perfecta, neque imperfecta, est ipsa anima beata: neque vlla eius potentia: neque vllus habitus; vel virtus eius, etiam charitas, etiam consummata in patria: sed neque est gratia ipsa gratum faciens, (siue teneamus cum S. Thoma esse aliam a charitate, quod significat Clement. siue cum Scoto esse eandem) sed neque est aliquod aliud bonum, vel opus operatum, manens extra operantem: sed est operatio, non quidem transiens in exteriorem materiam, qualis est sectio, & vltio, quæ non perficit agentem, vt ait Philolophus, *a* sed manens intra ipsum: qualis est intellectio, & (vt ita dicam) volitio, seu voluntas: quæ perficit agentem secundum eundem.

1. 2. par. 2. de 1. in 1. 2. & hde. 1. holic.

a Metaphysicor.

16 *Decimo* dicimus, quod inter productionem beatitudinis perfecte & imperfecte plurimum interest. Perfecta enim nullatenus potest produci ab intellectu creato viribus eius naturalibus, neque gratuitis, quamlibet magnis, sine illo admirabili gloriæ lumine, iuxta illud. *In lumine tuo videbimus lumen*, quod Deus ipse sua infinita bonitate indit intellectui beati, quo eleuatur, & augetur virtute ad illam admirandam operationem clare videndi Deum, immenso lumine resplendentem, vt probat S. Thom. *b* Quin & in dicta Clemen. *c* declaratum est, hæreticum esse dicere contrarium: vbi Glossa *d* assignat rationem desumptam ad litteram ex S. Tho. *e* Imperfecta vero potest produci absque illo gloriæ lumine, in gradu quidam infimo, viribus naturalibus animæ, quibus peruenit ad cognitionem, & fruitionem Dei confusam, vel claram per demonstrationem eius existentiae & bonitatis: in altiore vero gradu, addito dono fidei & spei informis: in maximo autem, addito dono mirabili charitatis & gratiæ superna bonitate infusæ, qua anima fit Deo grata, & ad perfectam beatitudinem accepta. Et de hac quidem imperfecta beatitudine, quæ est principium, vel via, vel participatio aliqua beatitudinis perfectæ, intelligendæ sunt omnes scripturæ

Lumē gloriæ quid.

Psal. 35.

b Vbi supra, *c* 1. 2. q. 2. *d* magistro & *e* omni us a *l*ij, in 4. 1. b. *f*ent. dist. 49. *e* ad aohrum de harot. a la ve. *g*er. e vs supra.

vtriusque

vtriusque
cundu
g Beati
sum in
innac
ment T
uang
Vnd
Symb
illam
& ete
ipsum
bonorū
nus, s
statur
17 D
eius c
perfe
corum
rum,
semp
decla
phon
18
& imp
test c
nens
inter
neces
cogn
gitur
nus i
super
stimo
tio E
te co
præc

E
plet
vt su
19
est n
eiun

utriusque testamenti, appellantes aliquos viatores beatos, secundum mentem omnium Catholicorum s Cuiusmodi sunt: *g* Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. *h* Beati quorum remissa sunt iniquitates. *Beatus* qui intelligit super egenum & pauperem. *k* Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. *l* Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in vijs eius, & octo beatitudines evangelicæ, *m* & aliæ innumera.

Vndecimo dicimus, quod Euangelia, & Epistolæ Catholicæ, & Symbola appellata beatitudinē vitam eternā, non significant illam esse substantiam, & esse viventis, sed prædictam beatificā, & eternam operationem viventis: sola enim beatitudo Dei est ipsius esse. Boetius item dicens, *n* quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, non definit beatitudinem per genus, sed per effectum, scilicet, quod beatitudo perfecta causat statum nullis bonis egentem, ut sentit S. Thomas. *o*

17 Duodecimo, quod licet beatitudo Dei sit ipsemet Deus, quia eius esse, ut prædictum est, sua est operatio: beatitudo tamen perfecta creata, siue angelorum, siue hominum, est operatio ab eorum substantijs & esse distincta, contra hæresim Armeniorum, de qua Alphonsus Castren. *a* non tamen est interrupta, sed sempiterna, qua semper, & æternum vniuntur ei, ut supra *b* est declaratum; quo confutatur hæresis Origeniana, de qua Alphonsus *c* post August. *d*

18 Decimotertio, quod humana beatitudo est duplex, perfecta, & imperfecta. Perfecta est quæ supra *e* definitur, quæq; nulli potest contingere in hac vita, ut declaratum est per Conc. Viennense; *f* quoniam, ut ait Arist. *g* nõ potest esse perpetua, & sine interruptione, tum esus & potus, tum somni, & aliarum actionum necessarium. Imperfecta verò est, qua homo in hac vita per cognitionem & contemplationem Dei, adiuncto timore, coniungitur eidem, quæ tanto magis ad perfectam accedit, quanto minus interrumpitur: quo nomine vita contemplatiua plurimum superat actiuam, quæ multo magis interrumpitur, iuxta illud testimonium Christi, *Maria optimam partem elegit*; nulla tamen cognitio Dei, quantumlibet intensa, & quantumlibet fide, spe & charitate comitata & continuata, in hac vita potest dici perfecta, ut prædictum est. Cui consonat illud parthenices Mariana:

*Felices quicumque istis à Syrtibus altam
Visuri pacem sunt in loca ista recepti:
Nam neque mens ullam secus est habitura quietem,
Nec letos sensura dies, nec dulcia secla.*

Et illud Iob: *h* Homo natus de muliere, breui viuens tempore repletur multis miserijs: at nemo potest simul esse miser, & beatus, ut supra dictum est.

19 Decimoquarto, quod hæc beatitudo summa & perfecta, quæ est intuitio, & visio Dei, implet cumulauissime etiam ante iudicium finale, ut definit Conc. Florē. *i* omne desiderium cuiuslibet

f In Iob
p. 140.
g Phil. 2.
h 3. 140.
k 118.
l 127.

m Mart. 3.
Luc. 6.

n Lib. 3. de
consolat.
Philosoph.
prol. 2. in
princ.
o 1. part. 9.
26. ar. 1. & 2.
2. q. 3. art. 2.
d 3 in dicta
din. 49. q. 2.

a Vbi supra
verbo beati-
tudo, in
princ.
b Num. 21.
c Vt supra.
d In lib. de
hæresib. ad
Quod vult
Deum, c. 42.
e 43. & 21. de
ciuitate Dei,
ca. 20.
f Eod. 20. 72.
g Clem. ad no-
strum vesi.
quarto de
hæretic.
g 10. E. hiero.
& vltim. Me-
taphys.
Luc. 10.

h Cap. 13.

Beatitudo quæ
& quæ non bo-
na consistit.
i S. Eugenio
1. v. de quo
per Alphonsum
vbi supra.

libet generis omnium bonorum homini à natura insitū, iuxta illud. *k Qui replet in bonis desiderium tuum.* Et illud. *l Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Omnia enim, quæ homo naturaliter desiderat, reducuntur ad scientiam, aut ad vitæ rectitudinem, aut ad honoris sublimitatem, aut ad famæ celebritatē, aut ad sui conseruationē: at omnia prædicta cumulatissimè affluētissimeque confert prædicta, quam credimus & speramus, visio beatifica. Siquidem, vt egregie deducit sanctissimus, qui ea nunc fruitor Aquinas, *m* confert primo omnium generum, & specierū, & virtutū, & totius ordinis vniuersi, & omnium, quæ sunt in rerum natura scientiam. *Secundo*, vt in omnibus, & per omnia voluntas sit recta, & per omnia pars hominis inferior parti superiori subijciatur, & omnia ratio gubernet. *Tertio*, honoris sublimitatē, quatenus beatus Deo, seculorū summō regi vnitus, ipse quoque merito rex dicitur, iuxta illud. *a Regnabit cum Christo.* *Quarto*, nominis & famæ celebritatem non solum apud homines, quorum opinio falli potest: sed etiam apud ipsummet Deum, angelos, & sanctos eius. Ita vt in sacra scriptura merito dicatur gloria, iuxta illud. *b Gratiam & gloriam dabit Dominus.* *Quinto*, diuitias, iuxta illud. *c Gloria & diuitie in domo eius.* *Sexto*, summam voluptatem, iuxta illud. *d Inebriabuntur ab vbertate domus tue.* & torrente voluptatis tue potabiseos. *Septimo*, sui conseruationem, iuxta illud. *e Non esurient, neque sitient, & non percutiet eos aestus, nec sol, & illud. f Absorbet Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, qua prima abierunt.* Quæ quidem omnia confirmantur, eo quod (vt isaias *g* & Paulus *h* inquit) *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, qua preparauit Deus diligentibus se.* Quod paulo magis explicans B. August. *i* relatus à S. Antonino *k* sic ait. *Quanta illa felicitas, vbi nullum erit malum, nullum latebit bonū, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus, & paulo post. Quid est enim aliud quod per prophetam dixit: Ego ero illorū Deus, & ipsi erunt mihi plebs, nisi ego ero, vnde satiētur. ego ero quæcūque ab omnibus honestè desiderantur, & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. & paulo inferius in fine. Ibi vacabimus, & videbimus: videbimus & amabimus: amabimus, & laudabimus.* Iuxta illud (addit B. Antoninus) *l Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te.* Et quamquam non omnes erunt pares in gloria, sicut nec fuerunt pares in merito: quia alius alio clarius Deum videbit, & Deo copiosius fruatur, iuxta illud. *m In domo patris mei mansiones multæ sunt: & illud Pauli, Sicut stella à stella in claritate differt: quo confutatur error Iouiniani contrarius, vt tradit Alphonsus Castren. n post Conc. Florentin. o ante quod clarius S. Thomas receptus: p omnes tamen omnino omnibus concupitis replebuntur, satiabuntur, & tranquillabuntur.*

20 Decimoquinto dicimus, quod sicut malum est duplex, verum, & appa-

k Psal. 102.
l Psal. 16.

m In præst. legato, lib. 2. de noua Gentilibus cap. 12.

a Apoc. 20.

b Psal. 83.

c Psal. 118.
d Psal. 135.

e Esa. 35.

f Apoc. 21.

g Cap. 64.

h 1. Cor. c. 2.

i In vlt. li. de ciuitate Dei, cap. vii. in princ.

k In 4. parte sumit cap. 7. par. 10.

l Psal. 23.

m 2. Cor. 13. 14.
n Præcitato li. 3. aduersus omnes hæreses, verbo Beatitudo, hæres. 7.
o Supra citatum.

p 2. Cor. 13. 14.

& appa
veri ma
est pass
quæ ip
21. De
& non s
tionis
mam:
seria car
ciata, &
22. Di
ad diff
ta patir
nis Dei
quand
& exul
Dixi
Purgat
nandur
præfat
gustinu
Dixi
peccat
est car
23. D
rendar
tali, qu
tandur
& non
in hac
Mile
nis Dei
cum se
gatoric
coniun
sunt de
quit R
24. I
folos,
nulla es
lōco,
mo; q
uente
nem
premi
pecca
vetrofa

& apparet: ita miseria est duplex, vera, & apparet. Vera est passio veri mali: apparet vero passio mali apparentis tantum, qualis est passio vinculorum phrenetico, & fames esurienti otioso, quæ ipsum ad bene operandum incitat.

21. Decimosexto dicimus, quod miseria vera diuiditur in summam, & non summam. Summa miseria est passio carentiæ visionis, & fruitionis Dei, quæ diuiditur in perfecte summam, & imperfecte summam: sicut & beatitudo summa. a Miseria perfecte summa est miseria carentiæ visionis, & fruitionis diuina, comitata æterno sensu cruciati, & omnium malorum genere.

22. Dixi, Miseria pro genere. Dixi, Carentiæ visionis ac fruitionis ad differentiã aliarum mille miseriarum, quas in hac misera vita patimur. Dixi, Cum cruciati, ad excludendã carentiam visionis Dei, quam sepe patimur in hac vita sine cruciati, imò aliquando cum voluptate, iuxta illud. b Latantur cum malefecerint: & exultant in rebus pessimis, relatum à Gratiano. e

Dixi, Aeterno, ad excludendam miseriam existentium in Purgatorio, quorum cruciatus est temporarius, d & ad dammandum errorem Origenianorum, & aliorum asserentium, præfatam miseriam aliquando terminandam, de quo post Augustinum, e Alphonfus Castrensis. f

Dixi, sensus, ad excludendam miseriam decedentium cum solo peccato originali, qui penam quidem patiuntur damni, hoc est carentiæ visionis Dei: sine tamen aliquo cruciati. g

23. Dixi, Omni omnium malorum, ad explicandum illam ter horrendam penam, quam patiuntur decedentes in peccato mortali, qui perfecte summam miseriam patiuntur: & ad confutandum hæresim, quæ habet, verum infernum esse in hac vita, & non in alia, de qua per Alphonfum h: nullus enim cruciatus in hac vita est eiusmodi, vt palam est.

Miseria imperfecte summa, est miseria carentiæ visionis, & fruitionis Dei, sine cruciati, saltem sensus, qualis est miseria decedentium cum solo peccato originali, qualis est item existentium in Purgatorio: imò & illa viuentium, qui nullam cognitionem Dei coniunctam cum fruitione eiusdem habent, qui ore, vel opere sunt de numero insipientium, qui dicunt in corde suo (vt inquit Regius Propheta i) Non est Deus.

24. Decimosextimo dicimus, quod ex prædictis inferitur, eos solos, qui locati sunt in inferno illo loco, in quo, testante Iob, nulla est redemptio, h esse in supremo gradu miseriæ, qui vero in loco, quem Limbum puerorum vocant, in gradu eis proximo; qui autem in Purgatorio, in tertio; qui autem adhuc viuentes nullam Dei Optimi Maximi cognitionem & fruitionem habent, in quarto. Porro miser & infelix, quiuis supremi gradus iure dicere potuit, cum infectus mortifero peccato decederet, illud. l Vadam (& non reuertar) ad terram tenebrosam, & operam mortis caliginis, terram miseriæ & tenebrarum,

Miseria duplex, & quid illa sit. Cap. nou. oct. no. 15. q. 9.

a Ve supra diximus. b Prouerb. 3. c In c. quoniam sit graue, de excessib. prælat. r. d Cap. cum Mathz. par. rag. tortio, lo. co de celebrat. misar. & cap. animz, & cap. pro ob exortibus 13. qu. 2. e 10 lib. de h. 2. resibus ad quod vult Irenz. c. 43. f Lib. 3. d. uerius c. es hæreses, v. bo. beatitud. hæres. 7. & li. 8. verbo, In fernus, hæresis a. g. Ca. maiores, parag. verum quidem, de baptismo & ca. firmissime, de consecrat. d. 4. & tradit. s. Tho. in 3. lib. sent. dist. 23. q. 2. 1. quæstion. cul. 2. & in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. h vbi supra, verbo infernus. i Psal. 51.

Cap. 19

Iob 10

ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

* Verba hæc Iob non habet, sed Ecclesia usurpat ea in officio defunctorum, in responsorio 7. & sententia est verissima, atque ab ipso Iob frequenter inculcata, ut cap. 7. versu 9. Sicut consumitur nubes & pertransit, sic qui descenderit ad inferos, non ascendet: id est non reuertetur ultra in domum suam, neque cognoscetur amplius locus eius, inquit Gregor. 8. moral. c. 10. Ad idem facit locus, qui hic paulo post citatur ex c. 10. vers. 21. nempe, Antequam vadam & non reuertar, quem item Gregor. 9. moral. c. 38. de pœnis inferorum nunquam terminandis exponit.

a In 2. part.
tit. 5. ca. 3.
Inferior. m.
pœnæ descri-
ptio.

Ex quo elogio prolixè colligit B. Antoninus a septuplicè pœnam, quarum summa paucis additis, & multis detractis est, quod prima est carcer æternus, situs in loco infimo, turpissimo, & obscurissimo, in què omnis tæx elementorum effunditur, quem nō potest non summe horrere anima nobilissima, ad altissimum, idemque nitidissimum, & splendidissimum cœli empyrei palatium creata, ut rex delicatissimus carcerem squalore & sordore sordentem non potest non maximè horrere.

Secunda est priuatio visionis intuitiue Dei patientis omnigenam miseriam, quam S. Chrysostr. tãti faciebat, ut diceret, malle se mille alias pœnas infernales pati, quam ea æternum priuari.

Tertia ignis ille ardentissimus, quo adeo infœlices ardebunt, ut illi soli pœnæ nulla martyrum tormenta æquali possint, teste Augustino. b

b In lib. de
vera & falsa
pœn. cap. 17.
& habetur in
parag. fin. de
pœnit. dist. 7.
Cap. scienc-
tium, 2. q. 1.
1. & si contra
tabulas, c. de
vulgari &
pubill.
d. De malo, q.
6. art. 6. & q.
13 art. 4.

Quarta desperatio, nulla unquam, dum Deus erit Deus, consolatione, refrigerio, nec redẽptione leuanda. Sicut enim summè perfectã beatitudo omnem excludit miseriam, sic summè perfectã miseria nullam consolationem admittit. Quia quod operatur oppositum in opposito, operatur propositum in proposito, ut ius dicit, c & tradit S. Thomas. d

Quinta tenebrę tum exteriores dẽsissimę, quę nullo solis radio, nulloq; splendore ignis, qui licet ibi plurimus sit, est tamen obscurissimus, attenuantur; tum interiores, quibus adeo cæcatur, ut Deum putent iniustũ, & sciẽtia hic quæsita, & per mortem plurimũ aucta, quę beatis est solatio, eis sit maiori supplicio, dũ per eam clarius cognoscunt, quantę beatitudinis damnũ sua culpa patiantur: vnde vermis ille sæpe corda eorum corrodens & lanians nunquam intermoriturus oritur.

Sexta societas cacodæmonum, & continua cum eis conuersatio, quorum aspectus adeo terribilis, ut quidam vir sanctus, e vnus solius aspectu ferè exanimatus, postea in se reuersus testaretur, malle se fornacem ignis ardentem ingredi, quàm iterum eum videre.

Septima confusio: ut enim habet prædictum elogium, *ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*, horror inquam, clamorum, blasphemiarũ, lamentorum, eiulatum Deo, sibi ipsis, & socijs, tam cacodæmonibus, quam alijs infelicibus maledicentium.

Ysaie 66.
e Testam.
B. 1. no,
ubi supra.

tium, ma
ris nomi
25. Dic
sub pœn
explicitè
sub præd
ait S. Th
na Eccl
culum d
celebrat
cæni &
functoru
defuncto
26. Dec
uere hor
non con
miseriæ
probat
Duc eni
eiulatio
lustriss
iustum
& ad pi
sanctaru
ginis m
feruet A

D

1. Pa
2. Pa
3. Pa
3. Et
4. Bon

5. Pa
6. Et
7. Pa
8. A
9. In d
10. Pa
11. Con
12. Ha
14. Vi
14. Vi
15. Pæ

tium, maleque precantium, quibus confunditur illud in numeris nominibus lamentabile regnum.

25 *Decimo octavo* dicimus, quod omnes Orthodoxi debemus sub pena peccati mortiferi credere non solum implicite, sed etiam explicite vitam eternam, & mortem eternam. Quoniam omnes sub predicta pena tenemur explicite credere articulos fidei, ut ait S. Thomas a ut minimū eos, quos sancta Catholica Romana Ecclesia solēniter celebrat, secundū eundem b & hunc articulum de vita æterna, & morte æterna illi contraria, non solum celebrat per finem symboli Apostolorū, quo illa virtus, & Nicæni & Athanasij, sed etiam per festum particulare omnium defunctorum post die festi omnium sanctorum, & per missas defunctorum, & alia multa diuina officia.

26 *Decimonono* dicimus, expertos asserere, nihil fere magis mouere homines ad peccata præterita plāgenda, & alia in posterū non committenda, quam frequens, & intensa beatitudinis, & miserie predictarū, earumque eternitatis meditatio; quod satis probat illud, c *Memorare uouissima tua, & in æternum non peccabis.* Due enim illæ sunt bona pars illorū nouissimorū, & earundem eiusmodi meditatio, pars non minima exercitij cuiusdam illustrissimæ Religionis, quo breui eius nouitij perducuntur ad iustum uoluptatum, vanitatum & cupiditatum contemptum, & ad piū amorem & cultum Dei, angelorum, sanctorum, & sanctarum, præsertim principis omnium gloriosissimæ virginis matris Mariæ, quæ nobis ea impetret, semperque conferuet Amen.

De passionibus, habitibus, virtutibus,
& uitijs animæ rationalis.

PRÆLVD. V.

- 1 *Passio anime quid, & nulla proprie in appetitu intellectiuo.*
- 2 *Passiones principales quatuor, & alia quot, & quæ.*
- 3 *Passiones sex in appetitu concupiscibili sensitiuo.*
- 3 *Et quinque in irascibili, & earum subordinatio nu. 4.*
- 4 *Bonum absolute consideratum, obiectum potentie concupiscibilis, & consideratum ut arduum, potentie irascibilis.*
- 5 *Passionum alie bona, alie mala suapte natura.*
- 6 *Et que bona, & que male in se, & suo genere, & 7.*
- 7 *Passiones anime omnes esse morbos, falsum.*
- 8 *Autorum dicta de passionibus anime, ut interpretanda.*
- 9 *In dubijs, & non in clarijs esse locum coniecturis.*
- 10 *Passionum satra confessio qualis esse debeat.*
- 11 *Confessarius consistentem passiones quid manebit.*
- 12 *Habitus quid, & quotuplex nu. 13.*
- 14 *Virtus quid, & ut non repugnat peccato.*
- 14 *Vitium quid, & ut non repugnat merito.*
- 15 *Peccatum mortale ut solum charitati repugnat.*

a s. x. q. 3. ar.
5. & 6. quem
omnes pro-
bant.
b Vbi se pra
art 7o

c Eccles. 7o

i. De